

อนัตตลักขณสูตร

เริ่มอนัตตลักขณสูตร

ยนฺตํ สตฺเตหิ ทฺวฺกฺเขน
เณยฺยํ อนตฺตลักขณํ
อตฺตวาทาทตฺตสณฺณานํ
สมฺมุเทว วิโมจนํ
สมฺพุทฺโธ ตํ ปกาเสสิ

ทิฏฺฐสจฺจาน โยคินํ

อตุตฺถี ปฏฺวิเวธาย
ภาเวตฺถุ ฅาณมุตฺตมํ
ยนฺเตสํ ทิฏฺฐธมฺมานํ
ฅาณนุปริกฺขตํ
สพฺพาสเวหิ จิตฺตานิ
วิมุจฺจิสฺสุ อเสสโต

อนัตตลักขณะอันใด อันสัตว์
ทั้งหลายพึงรู้ได้โดยยาก

พระสัมพุทธเจ้า ได้ทรงประกาศ
อนัตตลักขณะนั้น เป็นธรรมอัน
ปลดปล่อยอัตตวาทุปาทาน การ
ถือมั่นด้วยอันกล่าววาทน และ
อิตตสัญญา ความสำคัญวาทน
โดยชอบแท้

แก่เหล่าพระโยคี คือปัญจวัคคีย์
ผู้มีสัจจะอันเห็นแล้ว

เพื่อให้เจริญญาณอันอุกม เพื่อ
ตรัสรู้ธรรมอันยิ่ง

จิตของพระปัญจวัคคีย์เหล่านั้น ผู้
มีธรรมอันได้เห็นแล้ว ใคร่ครวญ
แล้วด้วยญาณ พ้นแล้วจากอาสวะ
ทั้งปวงโดยไม่เหลือ ด้วยพระสูตร
อันใด

ตถา ฉาณานุสาเรน
 สาสนํ กาทุมิจฺจตํ
 สาธุนํ อตฺถลิตฺทตฺถํ
 ตํ สุตฺตุนตํ ภณาม เส.

เราทั้งหลาย จงสวดพระสูตร
 อันนั้น เพื่อสำเร็จประโยชน์แก่
 สาธุชนทั้งหลาย ผู้ปรารถนาจะ
 ทำคำสอน โดยระลึกตามญาณ
 อย่างนั้น เทอญ.

อนัตตลักขณสูตร

เอวมฺเม สุตํ

อันข้าพเจ้า (คือพระอานนทเถระ)
 ได้สดับมาแล้วอย่างนี้

เอกํ สมยํ ภควา
 พาราณสียํ วิหริตี
 อสิปตเน มิกทายเย

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า

ตตร โข ภควา ปญฺจวคฺคิเย
 ภิกฺขุ อามนฺเตสิ

เสด็จประทับอยู่ที่ป่าอสิปตนะมฤค-
 ทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี

รูปํ ภิกฺขเว อนตฺตา

ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า
 ตรัสเตือนพระภิกษุปัญจวัคคีย์ (ให้
 ตั้งใจฟังภาษิตนี้ว่า)

รูปญจ หิทํ ภิกฺขเว
 อตฺตา อภวิสฺส

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย รูป (คือ
 ร่างกายนี้) เป็นอนัตตา (มิใช่ตน)

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็รูปนี้จักได้
 เป็นอัตตา (ตน) แล้ว

นยิทํ รูปํ อพาธาย สํวตฺเตยฺย

รูปนํก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ
(ความลำบาก)

ลพฺภถ จ รูปํ

อนึ่ง สัตว์พึงได้ในรูปตามใจหวัง

เอวํ เม รูปํ โหตุ

ว่ารูปของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด

เอวํ เม รูปํ มา อโหสฺสตี

รูปของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้น

เลย

ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว

ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย

รูปํ อนตฺตา

รูปจึงเป็นอนัตตา

ตสฺมา รูปํ อพาธาย สํวตฺตติ

เพราะเหตุนี้ รูปจึงเป็นไปเพื่อ

อาพาธ

น จ ลพฺภติ รูปํ

อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในรูปตามใจ

หวัง

เอวํ เม รูปํ โหตุ

ว่ารูปของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด

เอวํ เม รูปํ มา อโหสฺสตี

รูปของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้น

เลย

เวทนา อนตฺตา

เวทนา (คือความรู้สึกอารมณ์)

เป็นอนัตตา

เวทนา จ หิทํ ภิกฺขเว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็เวทนานี้

อตฺตา อภิสฺส

จักได้เป็นอตฺตาแล้ว

นยิทํ เวทนา อพาธาย

เวทนานี้ ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่อ

สํวตฺเตยฺย

อาพาธ

ลพฺภณ จ เวทนาย

อนึ่ง สัตว์พึงได้ในเวทนาตามใจ
หวัง

เอวํ เม เวทนา โหตุ

เอวํ เม เวทนา มา อโหสํตี

ว่าเวทนาของเรา จงเป็นอย่างนี้
เถิด เวทนาของเรา อย่าได้เป็น
อย่างนั้นเลย

ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว

เวทนา อนตฺตา

ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย
เวทนาจึงเป็นอนัตตา

ตสฺมา เวทนา อาพาธาย

สํวตฺตติ

เพราะเหตุนั้น เวทนาจึงเป็นไป
เพื่ออาพาธ

น จ ลพฺภติ เวทนาย

อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในเวทนาตาม
ใจหวัง

เอวํ เม เวทนา โหตุ

เอวํ เม เวทนา มา อโหสํตี

ว่าเวทนาของเรา จงเป็นอย่างนี้
เถิด เวทนาของเรา อย่าได้เป็น
อย่างนั้นเลย

สญฺญา อนตฺตา

สญฺญา จ หิ ภิ กฺขเว

อตฺตา อภวิสฺส

สัญญา (คือความจำ) เป็นอนัตตา
ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็สัญญานี้
จักได้เป็นอัตตาแล้ว

นยิทํ สญฺญา อาพาธาย

สํวตฺตยฺย

สัญญานี้ ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ

ลพฺภณ จ สญฺญา

อนึ่ง สัตว์พึงได้ในสัญญาตามใจ
หวัง

เอวํ เม สลฺลา โหตุ
เอวํ เม สลฺลา มา อโหสีติ

ว่าสัญญาของเรา จงเป็นอย่างนี้
เถิด สัญญาของเรา อย่าได้เป็น
อย่างนั้นเลย

ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว
สลฺลา อนตฺตา

ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย
สัญญาจึงเป็นอนัตตา

ตสฺมา สลฺลา อาพาธาย
สํวตฺตติ

เพราะเหตุนั้น สัญญาจึงเป็นไป
เพื่ออาพาธ

น จ ลพฺภติ สลฺลาเย

อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในสัญญาตาม
ใจหวัง

เอวํ เม สลฺลา โหตุ
เอวํ เม สลฺลา มา อโหสีติ

ว่าสัญญาของเรา จงเป็นอย่างนี้
เถิด สัญญาของเรา อย่าได้เป็น
อย่างนั้นเลย

สงฺขารา อนตฺตา

สังขารทั้งหลาย (คือสภาพที่เกิด
กับใจ ปปรุงใจให้ตึบ้าง ชั่วบ้าง)
เป็นอนัตตา

สงฺขารา จ หิ ํ ภิกฺขเว
อตฺตา อภวิสฺสํ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็สังขาร
ทั้งหลายนี้ จักได้เป็นอตฺตาแล้ว

นยิ ํ สงฺขารา อาพาธาย
สํวตฺเตยฺยํ

สังขารทั้งหลายนี้ ก็ไม่พึงเป็นไป
เพื่ออาพาธ

ลพฺภถ จ สงฺขารสฺสุ

อนึ่ง สัตว์พึงได้ในสังขารทั้งหลาย
ตามใจหวัง

เอวี่ เม สงฺขารา โหนตุ
เอวี่ เม สงฺขารา มา อหฺลฺสนฺติ

ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว
สงฺขารา อนตฺตา

ตสฺมา สงฺขารา อาพาธาย
ลํวตฺตุนฺติ

น จ ลพฺภติ สงฺขารสฺสุ

เอวี่ เม สงฺขารา โหนตุ
เอวี่ เม สงฺขารา มา อหฺลฺสนฺติ

วิญฺญาณํ อนตฺตา
วิญฺญาณณฺจ หิ ติ ภิกฺขเว

อตฺตา อภวิสฺส
นยิ ติ วิญฺญาณํ อาพาธาย
ลํวตฺเตยฺย

ลพฺภเถ จ วิญฺญาณ

เอวี่ เม วิญฺญาณํ โหนตุ
เอวี่ เม วิญฺญาณํ มา อโหสิตี

ว่าสังขารทั้งหลายของเรา จงเป็น
อย่างนี้เถิด สังขารทั้งหลายของเรา
อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย

ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย
สังขารทั้งหลายจึงเป็นอนัตตา

เพราะเหตุนี้ สังขารทั้งหลาย
จึงเป็นไปเพื่ออาหาร

อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในสังขาร
ทั้งหลายตามใจหวัง

ว่าสังขารทั้งหลายของเรา จงเป็น
อย่างนี้เถิด สังขารทั้งหลายของเรา
อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย

วิญฺญาณ (คือใจ) เป็นอนัตตา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็วิญฺญาณนี้
จักได้เป็นอัตตาแล้ว

วิญฺญาณนี้ ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่อ
อาหาร

อนึ่ง สัตว์พึงได้ในวิญฺญาณตามใจ
หวัง

ว่าวิญฺญาณของเรา จงเป็นอย่างนี้
เถิด วิญฺญาณของเรา อย่าได้เป็น
อย่างนั้นเลย

ขสฺมา จ โข ภิกฺขเว

วิญฺญาณํ อนตฺตา

ตสฺมา วิญฺญาณํ อาพาธา

สํวตฺตติ

น จ ลพฺภติ วิญฺญาณ

เอวํ เม วิญฺญาณํ โหตุ

เอวํ เม วิญฺญาณํ มา อโหสฺสตี

ตํ ก็ มลฺลนถ ภิกฺขเว

รูปํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาตี

อนิจฺจํ ภนฺเต

ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวขํ วา

ตํ สฺวขํ วาตี

ทฺวขํ ภนฺเต

ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวขํ

วิปริณามธมฺมํ

กลฺลํ นุ ตํ สมนุปลฺลิตฺตํ

เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมี

เอโส เม อตฺตาคี

ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย

วิญญานจึงเป็นอนัตตา

เพราะเหตุนั้น วิญญานจึงเป็นไป

เพื่ออาหาร

อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในวิญญาน

ตามใจหวัง

ว่าวิญญานของเรา จึงเป็นอย่างนั้น

เถิด วิญญานของเรา ย่าได้

เป็นอย่างนั้นเลย

ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้น

เป็นโงน ภิกษุทั้งหลาย

รูปเที่ยงหรือไม่เที่ยง

ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า

สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือ

เป็นสุขเล่า

เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์

มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา

ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น

ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่

นั่นเป็นตนของเรา

โน เหน้ ภูนุเต
 ตั กิ มลลต ภูกขเว

เวทนา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ
 อนิจุจา ภูนุเต

ขมุปนานิจุจัน ทุกขัน วา
 ตัน สุกขัน วาติ

ทุกขัน ภูนุเต
 ขมุปนานิจุจัน ทุกขัน
 วิปริณามธมมัม

กถุถัน ภู ตัน สมนุปลสุสิตุ
 เอตัน มม เอโสหมสมมิ
 เอโส เม อตุตาคิ

โน เหน้ ภูนุเต
 ตั กิ มลลต ภูกขเว

สลลญา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ
 อนิจุจา ภูนุเต

ขมุปนานิจุจัน ทุกขัน วา
 ตัน สุกขัน วาติ
 ทุกขัน ภูนุเต

หาอย่างนั้นไม่ พระเจ้าข้า
 ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้น
 เป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย

เวทนา เที่ยงหรือไม่เที่ยง
 ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์
 หรือเป็นสุขเล่า

เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์

มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา
 ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น

ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่
 นั่นเป็นตนของเรา

หาอย่างนั้นไม่ พระเจ้าข้า

ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้น
 เป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย

สัญญา เที่ยงหรือไม่เที่ยง
 ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์
 หรือเป็นสุขเล่า

เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า

ยมุปนานิจฺฉํ ทุกฺขํ

วิปริณามธมฺมํ

กถุถํ นุ ตํ สมนุปลุสฺสิตุํ

เอตํ มม เอโสมสฺมิ

เอโส เม อตฺตาคี

โน เหนฺติ ภาณเต

ตํ กิ มลฺลถ ภิภุขเว

สงฺขารา นิจฺฉา वा อนิจฺฉา วาติ

อนิจฺฉา ภาณเต

ยมุปนานิจฺฉํ ทุกฺขํ वा

ตํ สฺสุขํ วาติ

ทุกฺขํ ภาณเต

ยมุปนานิจฺฉํ ทุกฺขํ

วิปริณามธมฺมํ

กถุถํ นุ ตํ สมนุปลุสฺสิตุํ

เอตํ มม เอโสมสฺมิ

เอโส เม อตฺตาคี

โน เหนฺติ ภาณเต

ตํ กิ มลฺลถ ภิภุขเว

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์

มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา

ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น

ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่

นั่นเป็นตนของเรา

หาอย่างนั้นไม่ พระเจ้าข้า

ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้น

เป็นใจน ภิภุขุทั้งหลาย

สังขารทั้งหลายเที่ยงหรือไม่เที่ยง

ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์

หรือเป็นสุขเล่า

เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า

สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์

มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา

ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น

ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่

นั่นเป็นตนของเรา

หาอย่างนั้นไม่ พระเจ้าข้า

ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้น

เป็นใจน ภิภุขุทั้งหลาย

วิญญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ

อนิจฺจํ ภาณฺเต

ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวักขํ วา

ตํ สฺจํ วาติ

ทฺวักขํ ภาณฺเต

ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวักขํ

วิปริณามธมฺมํ

กถฺถํ นฺจํ ตํ สมฺนุสฺสํ

เอตํ มม เอโสหฺมสฺสํ

เอโส เม อตฺตาคี

โน เหนฺตํ ภาณฺเต

ตสฺมาติห ภาณฺตว

ยงฺกิลฺลํ รุปี

อตีตํ นาคตปฺจฺจฺจฺปนํ

อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา

โอรุทํ วา สฺจํ วา

หีนํ วา ปณฺตี วา

ยนฺทฺวเร สนฺตํ ภาณฺเต วา

สพฺพํ รุปี

เนตํ มม

วิญญาณฺเตยฺงหรือไม่เตยฺง

ไม่เตยฺง พระเจ้าข้า

ก็สิ่งใดไม่เตยฺง สิ่งนั้นเป็นทุกข์

หรือเป็นสุขแล้ว

เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า

สิ่งใดไม่เตยฺง เป็นทุกข์

มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา

ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น

ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่

นั่นเป็นตนของเรา

หาอย่างนั้นไม่ พระเจ้าข้า

เพราะเหตุนั้นแล ภิกษุทั้งหลาย

รูปอย่างใดอย่างหนึ่ง

ที่เป็นอดีตกัฏฐิ อนาคตกัฏฐิ ปัจจุบัน

กัฏฐิ

ภายในกัฏฐิ ภายนอกกัฏฐิ

หยาบกัฏฐิ ละเอียดกัฏฐิ

เลวกัฏฐิ ประณีตกัฏฐิ

อันใด มีในที่ไกลกัฏฐิ ในที่ใกล้กัฏฐิ

รูปทั้งหมด ก็เป็นสักว่ารูป

นั่นไม่ใช่ของเรา

เนโสมหสมฺมิ

น เมโส อตฺตาคิ

เอวเมตํ ขตฺตํ สมนฺนํปฺปญฺญา

ทญฺจพฺพํ

ยกาจิ เวทนา

อตีตาเกตฺตปจฺจุปฺปนา

อชฺชตฺตา วา พหิทฺธา วา

โอฬาริกา วา สุขฺมา วา

หีนา วา ปณีตา วา

ยา ทูเร สนฺติเก วา

สพฺพา เวทนา

เนตํ มม

เนโสมหสมฺมิ

น เมโส อตฺตาคิ

เอวเมตํ ขตฺตํ สมนฺนํปฺปญฺญา

ทญฺจพฺพํ

ยกาจิ สญฺญา

เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่

นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนั้

ข้ออื่นท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วย

ปัญญาอันชอบตามเป็นจริงแล้ว

อย่างนี้

เวทนาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ที่เป็นอดีต กิตติ อนาคต กิตติ ปัจจุบัน

กิตติ

ภายใน กิตติ ภายนอก กิตติ

หยาบ กิตติ ละเอียด กิตติ

เลว กิตติ ประณีต กิตติ

อันใด มีในที่ไกล กิตติ ในที่ใกล้ กิตติ

เวทนาทั้งหมด ก็เป็นสักว่าเวทนา

นั่นไม่ใช่ของเรา

เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่

นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนั้

ข้ออื่นท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วย

ปัญญาอันชอบตามเป็นจริงแล้ว

อย่างนี้

สัญญาอย่างใดอย่างหนึ่ง

อดีตานาคตปัจจุปปนนา

อชฺฌตฺตา วา พหิทฺธา วา

โอฬาริกา วา สุขุมมา วา

หีนมา วา ปถวีตา วา

ยา ทูเร สนฺตฺติเก วา

สพฺพา สลฺลยา

เนตฺตํ มม

เนโสมฺมสฺมิ

น เมโส อตฺตาทิ

เอวมมตฺตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา

ทญฺจพฺพํ

เยเกจิ สงฺขารา

อดีตานาคตปัจจุปปนนา

อชฺฌตฺตา วา พหิทฺธา วา

โอฬาริกา วา สุขุมมา วา

หีนมา วา ปถวีตา วา

เย ทูเร สนฺตฺติเก วา

ที่เป็นอดีตกิติ อนาคตกิติ ปัจจุบัน
กิติ

ภายในกิติ ภายนอกกิติ

หยابกิติ ละเอียดกิติ

เลวกิติ ประณีตกิติ

อันใด มีในที่ไกลกิติ ในที่ใกล้กิติ

สัญญาทั้งหมดก็เป็นสักว่าสัญญา

นั้นไม่ใช่ของเรา

เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่

นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้

ข้ออื่นท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วย

ปัญญาอันชอบตามเป็นจริงแล้ว

อย่างนั้น

สังขารทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่ง

ที่เป็นอดีตกิติ อนาคตกิติ ปัจจุบัน
กิติ

ภายในกิติ ภายนอกกิติ

หยابกิติ ละเอียดกิติ

เลวกิติ ประณีตกิติ

เหล่าใด มีในที่ไกลกิติ ในที่ใกล้

กิติ

สพฺเพ สงฺขารา

สังขารทั้งหลายทั้งหมด ก็เป็น

สักว่าสังขาร

เนตํ มม

นั่นไม่ใช่ของเรา

เนโสมสมฺมิ

เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่

น เมโส อตฺตาคิ

นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้

เอวเมตํ ขตฺตาคุํ สมฺมปฺปญฺญา

ข้ออื่นท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วย

ทฏฺฐหฺพํ

ปัญญาอันชอบตามเป็นจริงแล้ว

อย่างนั้น

ยงฺกิลฺลิจิ วิญฺญาณํ

วิญาณอย่างใดอย่างหนึ่ง

อตฺตึตฺตนาคตฺตปจฺจุปฺปนฺนํ

ที่เป็นอดีตกิตติ อนาคตกิตติ ปัจจุบัน

กิตติ

อขุณฺตตํ วา พหิทฺธา วา

ภายในกิตติ ภายนอกกิตติ

โอฟาริกํ วา สุขุมํ วา

หยาบกิตติ ละเอียดกิตติ

หีนํ วา ปณีตํ วา

เลวกิตติ ประณีตกิตติ

ขนฺธุเร สนฺตึเก วา

อันใด มีในที่ไกลกิตติ ในที่ใกล้กิตติ

สพฺพํ วิญฺญาณํ

วิญาณทั้งหมด ก็เป็นสักว่า

วิญาณ

เนตํ มม

นั่นไม่ใช่ของเรา

เนโสมสมฺมิ

เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่

น เมโส อตฺตาคิ

นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้

เอวเมตฺติ ยถาภูตํ สมมุပ္ปญฺญา
ทฏฺฐพฺพํ

ข้ออื่นท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วย
ปัญญาอันชอบ ตามเป็นจริงแล้ว
อย่างนั้นดังนี้

เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว
สุตฺวา อริยสวโก
รูปสุมฺปิ นิพฺพินฺนํ
เวทนายปิ นิพฺพินฺนํ
สญฺญายปิ นิพฺพินฺนํ
สงฺขารสุมฺปิ นิพฺพินฺนํ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้
ได้สดับแล้วอย่างนี้

ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในรูป
ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในเวทนา
ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในสัญญา
ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในสังขาร
ทั้งหลาย

วิญฺญาณสุมฺปิ นิพฺพินฺนํ
นิพฺพินฺนํ วิรชชติ
วิราคา วิมุจฺจติ
วิมุตฺตสุมฺปิ วิมุตฺตมิตฺติ ฌานํ โหติ

ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในวิญญาน
เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมคลายความติด
เพราะคลายความติด จิตก็พ้น
เมื่อจิตพ้นแล้ว ก็เกิดญาณรู้ว่า
พ้นแล้ว ดังนี้

จีณา ชาติ วุสิตํ พุรฺหมจฺจริยํ
กตํ ฌณฺเฑนํ นาปรํ อิตฺถตฺตยาตติ
ปชานาตติ

อริยสาวกนั้น ย่อมทราบชัดว่า
ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์เรา
ได้อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำให้ได้
ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความ
เป็นอย่างนี้มีไม่ได้

อิทมโวจ ภควา

พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสพระ
สูตรนจบลง

อตตมมา ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ
ภควโต ภาสิตํ อภินนฺหุํ

พระภิกษุปัญจวัคคีย์ก็มีใจยินดี
เปลื้องเปลื้องภาษิตของพระผู้มีพระ
ภาคเจ้า

อิสมฺมิณฺจ ปน เวยฺยากรณเสมี
ภณฺณมานน

ก็แลเมื่อเวยยากรณ์อันพระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสอยู่

ปณฺจวคฺคิยานํ ภิกฺขุณฺํ อนฺนุปาทาย
อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมฺมุจฺจิสฺสูติ.

จิตของพระภิกษุปัญจวัคคีย์พ้นแล้ว
จากอาสวะทั้งหลาย ไม่ถ่อมนค้าย
อุปาทานแล.

จบ อนัตตลักขณสูตร